ANY V *Sabadell 4 Janer 1891* NÚM. 181

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Madoz, núm. 31 y 35
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell . . . . . 2 rals al mes
Fora . . . . . 8 » trimestre.
Un número sol. . . . . 1 »
Anuncis á preus convencionals.

OBRA NOVA

LA BOJA

TRAGEDIA EN 3 ACTES Y EN VERS

Original de

ANGEL GUIMERÁ

Se ven en las llibrerias de Verdaguer y Lopez, Rambla del Mitj, Puig, Plassa Nova Magatzém de paper de Joan Almirall, Primpcesa, 16, é Imprempta LA RENAIXENSA, Xuclá 13, baixos.

PREU: 8 RALS

CALENDARI CATALÁ

DE PARET

PERA 1891

Forma un block de 370 planas de lectura

PUBLICAT PER LA IMPREMPTA

LA CATALANA

Dormitori S. Francesch, 5—BARCELONA

En Sabadell, de venda en casa don Llorens Lladó Centre de Suscripcions y en la imprempta de d' aquest periódich, Joan Comas, al preu de **1 PESSETA** cada blok.

LO DIPUTAT Á CORTS PER SABADELL

Publicat ja 'l decret disolent las Corts sagastinas, que no altra cosa han sigut las que fins ara funcionavan, y convocadas eleccions pera las novas Corts conservadoras, que altra cosa no serán si 's pren ab la calma que s' acostuman á pendrer aquestas cosas en Espanya, creyém del cas donar al públich la nostra modesta opinió, referent á las condicions que deuria possehir lo qui dintre pochs dias podrá ostentar ab mes ó menos legalitat lo títol de diputat á Corts per la industriosa ciutat de Sabadell.

Naturalment que al tractarse d' una població tan industrial y travalladora com la nostra, lo primer en que s' atina al buscar las condicions necessarias pera representarla degudament, es que sia nostre diputat un dels mes experts industrials de la mateixa, coneixedor com lo qui mes de las necessitats de nostra desvalguda industria y que sos pochs ó molts capitals dependeixin directa ó indirectament del avansament ó retrocés d' aquella, puig mal pot defensar los interessos de la població que representa, lo qui á mes de desconeixerlos per complert, no ha de fiar en l' estat present de la producció de sa terra, lo pervindrer de sos fills ni de sa casa.

Aquesta consideració tan natural y llógica que sembla impossible puga passar desapercebuda als ulls de totas aquellas personas que volen figurar sisquera com á mitjanament instruhidas, no s' ha tingut gayre en compte al tractarse de las eleccions de diputats á Corts, no tan sols á Sabadell sino en casi totas las poblacions d' Espanya.

No sembla sino que 'l cárrech de diputat y per lo tant representant de las necessitats é interessos d' una població, siga de la importancia que 's vullgui, es una cosa que no val la pena, que no ha d' afectar pera res la ordenada marxa de nostre travall nacional, que res importa al bon nom, al progrés, als drets y llibertats y á l' honra de nostra estimada Patria, y tant es aixís, que los mateixos que en qualsevol de sos mes insignificants assumptos particulars donan voltas y mes voltas avans de pendrer una resolució definitiva, al tractarse de nombrar á son representant en Corts, tant se 'ls n' hi dona que 's voti un com un altre, no molestantse ni tan sisquera pera saber los antecedents del candidat que se 'ls hi presenta, que lo mateix pot resultar un home digne de sa confiansa, que un vividor de la mes baixa especie.

¡Oh, las virtuts cívicas de nostres contemporanis! ¡No fiarian tal vegada duas pessetas al candidat que se 'ls hi recomana, y 'l nombran pera representar los interessos y 'l bon nom de sa terra!

Es necessari donchs que s' acabi aquesta apatía envers los interessos generals que al fi y al cap las mes de las vegadas regulan los particulars de cada hú; es precís que al pensar en las próximas eleccions, recordém que un poble industrial per excelencia tan sols pot ésser dignament representat per qui de la industria visqui y per ella exposi tot quant tingui, que sols d' aquesta manera podém considerarnos acertats en nostra elecció, en un temps en que per desgracia 'l patriotisme va tan lligat ab las mes apremiants necessitats de la vida.

Y al buscar la persona que reuneixi la qualitat ó condició que acabém de manifestar, tingas present que ha d' anar acompanyada quant menos de la facilitat de paraula suficient pera reclamar quan hora siga y en lo lloch que siga lo que tenim dret á reclamar los que travallant nos guanyém honradament lo pa de cada dia.

Que no es prou, no, per desgracia, la bona voluntat ni 'l sincer desitj; es necessari tenir facultats pera combatrer allá ahont se presentin los enemichs de nostra terra, que no es prou pera salvar lo travall nacional lo vot en contra de tota classe de tractats ó reformas lliure-cambistas, es ja precís y necessari que sigan moltas las veus honradas que s' aixequin en lo Congrés pera reclamar d' una vegada lo que tant de dret nos pertoca, pera reclamar lo dret de viurer de nostre travall que fins á aquest s' ha atentat fins ara y sobre tot que ja es hora de que no se 'ns pugui tirar en cara que Catalunya, nostra estimada Catalunya, ab tot y ésser la primera en las queixas quan se tracta dels desgabells aprobats per las Corts espanyolas, es la darrera en enviar representants verdaders de sos interessos, ja que la majoría son diputats *cuneros* y encara d' aquells, dels que sembla que haurian de tenir abnegació suficient pera despendrers de tota classe de compromisos, si be la major part procuran quedar be en la defensa dels drets de Catalunya, un cop passat lo temporal, s' ajuntan y confonen ab nostres mortals enemichs, com si l' obrar ab patriotisme y honradesa los pogués fer perdrer als ulls de sos jefes algun grau de son omnipotent favor y misericordia.

Per aixó es imprescindible, si 's vol tenir un digne representant en las Corts de la Nació espanyola, que á las qualitats manifestadas en altre lloch d' aquest article, s' hi afegeixi necessariament la mes complerta independencia política pera tenir la suficient llibertat d' atacar ab la energía que 's requereixi á qualsevol gobern que atenti d' una ó altra manera á tot quan puga afectar á nostres morals y materials interessos. Y de tanta necessitat es á nostre entendrer aquesta independencia política, que sens ella quedarian anuladas per complert las demés qualitats necessarias pera representar-

nos dignament, tota vegada que per honradés y bon desitj que 's tingui, la filiació política determinada porta en sí qu'elcom de lligament que priva é impossibilita d' obrar ab la deguda energía y 's fa finalment aborrible per los electors que veuhen á son diputat pertenéixer encara á un partit determinat que tant mal ha fet com tots los altres á nostra benvolguda Patria.

Y sobre tot es molt just recordar que al enviar á las Corts un representant nostre, s' envia pera que 'ns representi unicament á nosaltres y no á cap classe de partit politich, que ja de sobras es sapigut y confessat fa ben pochs dias per l' actual diputat per aquest districte senyor Maluquer, que los grans intessos de la Patria y 'ls *mesquins interessos de la política* son duas cosas ben antitéticas; y ja que haurá de titularse representant nostre, just es que 'ns representi degudament y ab tota forma, puig si á Sabadell son varias las ideas políticas quo 's sustentan, mal pot representarlas totas, qui defensa y figura tan solsament dintre una d' ellas.

Aquestas son á nostre entendrer las qualitats que deu reunir lo qui degui representarnos en las Corts que s' han de elegir dintre pochs dias y no duptem que ab nosaltres opinarán tots quants s' interessin pel benestar de nostra estimada Sabadell y sápigan prescindir de tota clase d' ideas políticas que tants mals han causat y causarán encara, si Deu no ho remedia, no tant sols al bon nom de la Nació espanyola, sino també y ben trist es dirho, á cada una de las regions que la componen.

Independencia política, y per lo tan deslligament de tota classe de compromisos, coneixement profon de las necessitats de nostra riquesa en lo pervindrer, y suficient forsa de voluntat pera dir tot quant senti y pensi en be de sos representats, sempre que necessari sigui. Y no cal dir que tot aixó ha d' anar acompanyat del mes intens amor patri qu' ha de ser la pedra de toch de totas sas aspiracions, com será lo balsam consolador de sas angunias, puig ja es de sobras sabut que no pot ser en justicia res de bó en aquesta vida qui porti en lo front l' estigma de mal patrici.

Heus aqui donchs nostra modesta y franca opinió referent als mérits ó qualitats que han de figurar en la persona que 's designi pera ocupar nostra representació en las vinentas Corts de la Nació espanyola.

Al donarla, hem cregut cumplir nostre deber de sabadellenchs y catalans, aixecant nostre humil veu en defensa de lo que creyem just y beneficiós pera la terra de nostras afeccions y de nostras esperansas. Ara toca als sabadellench tots, tant los que desde sa humil esfera ab lo suhor de son front al be general travallan, com los que des-

de la mes enlayrada, hi cooperan activament ab sos capitals é inteligencia, lo mateix 'ls uns que 'ls altres com los que pertanyen á tota mena de estaments y classes socials, á tots toca meditar las conseqüencias de las próximas eleccions y obrar despres ab la seguritat de ferho ab la conciencia satisfeta.

Y á las Corporacions que representan quelcom d' interés pera nostra estimadíssima ciutat, tant las que evocan los recorts d' aquells antiquíssims gremis baix qual sombra protectora se soplujava 'l poble en temps de mes ditxosa recordansa, com los que ab la vida moderna portan en son sí, los gérmens de 'l progrés y l' activitat de nostres dias, á totas toca y correspon meditar ab serietat y ab conciencia lo que es necessari fer pera cumplir ab la defensa dels sagrats interessos que representan.

Reflexionin uns y altres y reflexioném tots quants de bons fills de Sabadell volém honrarnos, que no es pas un assumpto tan lleuger y de poca importancia 'l que se 'ns presenta pera resoldrers dintre pochs dias. Considerém lo bon nom que reportaria á nostra ciutat nativa lo presentar un candidat á la diputació á Corts, que allunyat de tot partit polítich y coneixedor á fons de nostras necessitats, pogués ésser votat per Sabadell en massa, com un acte de germanó que 'ns honraria; y considerém lo paper migrat y escarransit que representaria nostra ciutat, acudint tan sols á las urnas los partidaris de determinada idea política, dividint al poble en bandos y collas que no deixan altre rastre que 'l de una rancunia implacable entre los fills d' un mateix poble.

Reflexionin los bons sabadellenchs que sa ciutat estimada no ha quedat may enrera en las lluytas del travall y de la inteligencia, com tampoch en las lluytas en be de la Patria. Los grans premis y diplomas d' honor de las Exposicions nacionals y extrangeras, los travalls incessants que en be del proteccionisme han portat á cap ilustres fills de casa nostra, la primera protesta solemne y enérgica contra 'l Códich Civil, atentatori á nostre dret catalá, la fundació de la primera Caixa agrícola d' Espanya, tot proba eloqüentment que Sabadell ha marxat sempre al cap de totas las demés poblacions de Catalunya, tant en la defensa dels interessos purament materials com en la no menys honrosa dels drets y llibertats de la terra. ¿Permeterém donchs avuy que per un excés d' apatía imperdonable en nostre carácter actiu y emprenedor, se 'ns puga confondrer ab 'l sens nombre de poblacions que com á mansas ovellas sufreixen lo que 'l Gobern desde Madrit los hi imposa, ó un Comité qualsevol per sos fins particulars 'ls recomana?

Posintse la má al cor y contestin tots los homes de bona voluntat, si es que estiman com se mereix la terra que 'ns ha vist náixer.

Ab motiu de la sensible é inesperada mort del mes genial dels actors catalans don Lleó Fontova, nos complavém en publicar á continuació, per enmotllarse perfectament al nostre modo de pensar y sentir, lo sentit article que desde las planas de *La Renaixensa* li ha dedicat al malaguanyat actor, nostre estimat colaborador don Bonaventura Bassegoda.

Diu aixís:

LLEÓ FONTOVA

Aquest nom que ha corregut aquets dias per tot Barcelona, acompanyat de dolorosas exclamacions, tal com en altre temps feya obrir al goig las portas dels cors catalans; aquestas duas paraulas que enclouhen un poema de gloria y d' honradesa, nos estalviarian d' escriure aquestas ratllas perque molt mes clara y precisament que ellas parlan al poble, retrayentli los batements d' alas d' un geni, lo brugit de cent ovacions populars, clams de admiració y de respecte.

Mes no podem, per mes conegut que sia lo que anem á dir, no podem avuy deixar de rendir á nostre gran artista, al capitost de nostre Teatre Catalá, nostre humil tribut, nostre adeu mes dolorós.

Perque la pérdua que ha sufert lo Teatre Catalá no 's comprén de moment; es tan gran que un no se 'n dona compte, y passará molt de temps fins que 'ns pugám convencer de sa terrible certesa. La familia catalanista ha de plorar sempre mes, com á un ser volgut, la mort d' aquest geni artístich.

Fontova á comensá donarse á coneixer y á ferse estimar. que fou tot hú, en la secció *La Gata*, del Teatro Odeon, en sos bons temps, en la época *La Esquella de la Torratxa* y *La Pubilla del Vallés* y per mes que no havém d' escatimar gens ni mica l' elogi de aquestas obras, qual éxit va consagrat per mes d' una generació, la figura del jove Fontova s' engrandí tant ab aquellas creacions que ab sa popularitat passava al devant dels respectius autors ab tot y que no poden ser mes populars. No havém sentit parlar á ningú d' aquestas comedias, que avans d' elogiarlas no esclafís la riallada pensant en los tipos que en ellas hi feya en Fontova.

Ell es una mostra y mostra que val per cent de que 'l verdader geni naix y ab sa forsa de voluntat per guia y 'l propi estudi, sense consells ni preceptes académichs , se pot escalar lo cel del art, segur d' assolir l' alsaria mes sobirana. Fontova s' ho devia tot á si mateix.

Era en los comensos de sa carrera, delineant en Obras Públicas y al llansarse en brassos del Art no deixá may son punt de vista: la vritat, lo natural, mes lo natural armonisat ab las exigencias escénicas, perque son bon sentit li feya escullir ab acert pera presentar en lo Teatre, los tipos que en ell hi poguessen produhir bon efecte; may per anar darrera del naturalisme sacrificá á las corrents son instint artístich. Per aixó la seva presentació en escena era sempre un éxit y per aixó obras que no s' haurian sostingut realment, se salvaren perque en Fontova coneixentho s' apropiava un paper secundari que resultava 'l

mes grós de la obra. *La Fura* en *Sota Terra*, lo *Sereno* en *Lo Sant Cristo Gros*, l' *Adroguer* en *Lo Joch dels disbarats*, y lo *Conco* en *L' Hereuhet* abonan lo que acabém de dir.

Fontova no era un graciós... era en Fontova, aquest home popular que ab sa mort ha somogut las casas y 'ls carrers de Barcelona, era un actor colossal que no te terme de comparació, era un artista en tota la extensió de la paraula, de gran talent y ductilitat pasmosa. Del *Alcalde* de *La Esquella*, als vells de las *Joyas* y de *La Pubilla*, del escolá del *Rector de Vallfogona*, al *Senyor Jaumet* de *Lo Plet de 'n Baldomero*, lo tránzit ha sigut dominat per ell ab tota sa naturalitat.

S' ha comparat ab Coquelin, mes ó molt nos enganyém ó 's pot afirmar que val mes; Coquelin es fill del Teatre francés, educat en sas aulas. Fontova era fill d' ell mateix, y ell havia donat (¡per qué no dirho!) vida y vida exhuberant al teatre de nostra terra.

Com ja havem dit mes amunt, la presentació dels tipos era son fort. S' identificava de tal manera ab l' idea del autor que la personificava admirablement y encara mes que aixó li donava un bany de veritat que sorprenia. Lo mateix *Cap de colla* Saballs, mentres durava la guerra, lo sorprengué en una població y al coneixer al actor que havia sentit ponderar tant, volgué donarse 'l gust d' una representació organisada á corre-cuyta. No recordém l' obra representada, mes sabém que poch á poch aná retirant la má de la culata de sa pistola, desclogué la boca ab un somrís que 's convertí en rialla y aplaudí entussiasmat, acompanyat pel públich que no havia gosat á ferho avans que ell.

No cal dir que acavá felicitantlo y oferintli..... *sos serveys.*

Sense volguer fer frases es just consignar que era 'l comedíant mes *home* en escena y l' home mes poch *comediant* fora d' ella.

Havia consagrat sa vida y 'ls afectes del seu cor á sa família, sos fills ho eran tot per ell com per sa esposa. Després de tots ells, vivia pel Teatre Catalá. Per aixó, contreta sa terrible malaltia, s' agravá ab la rápida mort de son fillet August, y mes tart al tenir de deixar, per causas que no hem d' estampar per massa sabudas, lo teatro Romea, niu ahont havia rebut sos aplausos de jove; ahont li anavan á trobar sos fills avuy grans, allavors en brassos de la maynadera; ahont havia gosat vegentlos mes tart representar ab ignoscenta imperfecció las joguinas que ell mateix los hi havia escritas; ahont se li revelá artista de cor y de talent son fill Lleonet, avuy un gran concertista en *petit*, llavors rebé un cop massa fort per son cor d' artista. Anava pressentint sa mort al veure acostarse lo segon cap d' any de la pérdua de son fill petit. Cada dia, ara darrerament en que apenas podia parlar, signava ab los dits los dias que mancavan pera 'l trist aniversari de la família, cada colp en que li donavan los remey.; lo dia just que cumplí 'ls dos anys de la mort del nen August, morí ab los ulls al cel y ab las mans á la Verge del seu capsal. ¡Ella li abrassi l' ánima y li vulga acompanyar á la Eterna Gloria!

Y perdonin nostres lectors si la malaltia d' un estimat company, á qui de dret li pertocava, ha fet que fos la nostra, la ploma que devia honrar la bona memoria de Lleó Fontova en las planas de *La Renaixensa*, y que ho haguém fet ab mes bona voluntat que no pas mérits pera fer justicia á un artista tan sens igual.

Desembre de 1890.

BONAVENTURA BASSEGODA.

D' UNA COLECCIÓ

ÍNTIMAS

En la sorra del jardí
tas petjadas vas marcar.
L' endemá de bon matí
abellas hi vaig trobar
que xutclavan á desdir.
—¿Qué feu?—las vaig preguntar
per desvaneixer un recel,
y fugint van contestar:
—Venim á buscar la mel
que ta aymía hi va deixar.

—

M' he mirat en los teus ulls
y allá al fons hi he vist ma cara.
¡Quí pogués mira' 'l teu cor
y allá al fons trobar sa imatge!

—

Quan tú baixas al jardí
los aucells volan á allí,
siga ó no lo seu camí,
y aprop teu saltan y pian,
y en que vajas pasejant,
flors cullint, flors olorant,
te segueixen alejant,
refila que te refila.

D' aucellet no 'n veureu cap
quan jo hi baixo; tothom sap
que fugen si hi trech lo cap.
. . . . . .
¿Tindrán de mí gelosía?
y ab las flors será 'l mateix;
la que toco 's colltorceix,
la que oloro se marceix.
. . . . . .
Potse' 'ls ha dit que m' estima?

—

Un dia la meva aymada
portava per arrecada
un bufó y petit aucell,
y en son pit una lligada
de rosas y de clavells.
Voldria—l' hi diguí jo—
de l' aucell fer la parella
y del ram esse' una flor,
per parlarte á cau d' aurella
y sabe' 'l que 'm diu ton cor.

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA.

LA RAHO D' ESSER

DE NOSTRE RENAIXEMENT LITERARI

Ab lo títol de «Literatura catalana en 1889» publicá, en un periódich d' América, l' entés catedrátich de la Facultat de Filosofía y lletras de l' Universitat de Barcelona, D. Anton Rubió y Lluch, pe 'l darrer Agost, dos molt ben pensats y escrits articles, dels quals creyem que 'ns estimarán nostres llegidors traduhim la següents ratllas, en desentrotllament del tema que acabam d' escriurer:

«Pera nostres vehins de mes enllá del Ebro, lo catalá, quan de literatura castellana 's tracta, ocupa generalment lo lloch preferent, com fabricant del llibre; com autor y escriptor ja no se li concedeix la mateixa preeminencia. Desde 'l temps de Boscan, com diu lo mestre Aguiló, se 'ns palpa la roba, se 'ns medeixen las paraulas, se 'ns olora l' accent, y al ovirar la nostra nacionalitat literaria, se 'ns mira ab invencible desconfiança.

. . . . . .

Si en l' opinió que generalment tenen formada de nosaltres nostres vehins los castellans, estiguessen sols, podriam créurer que hi ha en ella com realment aixís es, molt d' injustificat, fill de sistema ó de

prevenció; mes lo cas es que nosaltres, en part, la confirmam fent poch cas de nostres escriptors en llengua nacional, y ab nosaltes los extrangers..... Per un costat, donchs las lleys naturals, es dir, l' influencia del medi ambient y d' un passat literari histórich, glorios y durader, y per altre l' injusticia y una infundada prevenció, tiran avuy á la major part de nostres escriptors en braços de sa amorosa mare la llengua catalana, que 'l paga ab escreix los dons y caricias, sa pietat filial.

. . . . . .

La nostra literatura solament fins á cert punt es regionalista, en quant Catalunya forma avuy part de la nacionalitat espanyola, com ho fora la portuguesa, si un dia Portugal vingués á assentarse en la llar ampla y gloriosa de la gran familia ibérica. Dintre de la literatura castellana son mes regionals, parlant ab tota propietat, la colombiana ó xilena, per exemple, que nostras lletras. En lo gran imperi de la literatura espanyola, las hispano-americanas son meras regions ó provincias literarias, mentres que Catalunya, si en lo polítich es regió de la nacionalitat espanyola, no ho es en l' orde literari.

. . . . . .

Si defenso la literatura catalana es precisament perque no la considero ni crech regional; es perque la considero tant substantiva, tant distinta com la portuguesa, l' italiana, la castellana y la francesa. Y no reparo en afirmar que si la filología y l' historia 'm demostrassen que es un dialecte de la llengua y literatura castellanas, ni per un moment militaria sota las banderas del catalanisme. Sian los gallegos y portuguesos per la llengua y literatura un sol poble; sianho també los castellans y americans dintre de las mateixas esferas; sianho aixís mateix los catalans de França y 'ls d' Espanya, los mallorquins y 'ls valencians.

. . . . . .

Consti, donchs, que 'ls fills del Principat son catalanistas, no per exclusivisme, ni perque obehim á una consigna, sino naturalment y arrossegats per la necessitat y un impuls irresistible. Col-locats en nostra situació serian lo matex tots 'ls pobles de la terra. Si fos possible, y no seria jo qui me 'n dolgués, que 'ls portuguesos volguessen viurer ab els espanyols com á germans, ¿els fariam retrets de son amor á la llengua de Camoens y de Herculan?»

Parlant en seguida lo Sr. Rubió dels catalans que escriuhen en llengua castellana, axís s' expressa:

«.....Son fills d' aquesta terra, Masdeu, Capmany, Balmes, Aribau, Coll y Vehí, Milá y Fontanals, etc.; Masdeu, lo primer historiador crítich espanyol; Balmes, lo primer filosop; Aribau y Rivadeneyra,

que axecaren á las lletras castellanas lo mes magnífich monument; Coll y Vehí, que doná lliçons de gramática y d' estil als académichs del carré de Valverde; Milá y Fontanals, lo crítich mes perspicás y 'l mes conciençut historiador literari d' aquesta época; Piferrer, lo qui millor ha sapigut traduhir al art de la paraula las vagas y fondas impressions de las construccions arquitectónicas dels passats setgles. Mes observaré per ma part, ¿entre tots aquests grans escriptors, pensadors y crítichs, hi hagué un poeta que estigués á l' altura del sabi, un estilista que dexás enrera ó 's posás al costat dels que avuy honran las lletras castellanas, un dramátich que fes oblidar als Garcia, Gntierrez, Zorrilla, Ayala y Hartzembusch? Donchs, tot això, y ab escreix en algunas ocasions, ho ha donat nostre matern llenguatge.

Eran els catalans, y no so 'l primer á dirho, rossinyols que havian perdut lo secret de llur cant, desde que havian oblidat las melodías de sos boscos, encantats per las que entonavan altres aucells de mes armoniós acent. Aixís permanesqueren tres llarchs setgles, y fins que despuntá l' aurora d' una nova vida que 'ls portá dolças memorias del passat, muts y ensopits no produhiren un poeta de primer orde, ni un prossista que valgués la pena.

Mes aquest ensopiment de la llengua no devia durar indefinidament. Aribau inconscientment rompé ab un himne robustíssim d' independencia literaria, y luego mon pare, D. Joaquim Rubió y Ors, concretá mes en vers y en prosa aquellas aspiracions, ab intencionalitat manifesta, y ab constancia no coneguda fins llavors. Han pasat mes de cinquanta anys desde aquell fet, y avuy lo *Gayter* que aquells dias se queixava d' haverla tot sol terminada, se veu voltat d' una nombrosa familia literaria, composta de prop de cinch cents escriptors de tota classe, y dilatada per tots los confins ahont lo Rey Conqueridor havia duyt la nostra llengua. La patria catalana ha ressucitat entera, ja que no en lo polítich, en lo literari, y sos límits son avuy quasi els mateixos que en l' Etat Mitja li obriren nostras triomfadoras armas.»

Prou per avuy. Bastan las precedents ratllas literalment traduhidas del primer dels dos elegants articles, mes amunt citats, pera compendrer ab quina sobrietat de pensament, y justesa y prudencia de criteri, jutja lo sabi catedrátich de l' Universitat barcelonina las arrels primarias, y fonamentals, podem també afegirhi, de nostre Renaixement. Nosaltres, no fa molt temps, en las planas d' aquest mateix Setmanari, cercant d' ahont venia lo Regionalisme catalá, ab menos acèrt sens dubte en la forma de l' expressió que 'l Sr. Rubió, mostravam també abundar en las matexas ideas. Es aquest un motiu

de goig pera nosaltres, per veure 'ns tant ben y sabiament acompanyats.

Ens permetrá, ab tot, l' autor dels fragments que hem aqui traduit, que fem observar á aquells de nostres lectors que volguessen titllar de massa exclusivista l' iniciativa donada al venerable Gayter per son amant fill, en quant á l' obra de nostre despértament literari, que 'l respecte que un fill, com D. Anton Rubió, professa á son progenitor ens li fa perdonar, devant de nostra conciencia, qualsevol exageració ó incomplet judici que en aquest punt puga haverhi.—M.

(De la *Veu del Montserrat)*

NOVAS

Lo teatre catalá, y ab ell tots los amants de las llegítimas glorias de la terra, acaban d' experimentar una pérdua que dificilment podrá sustituhirse.

Tal es la del incomparable actor de nostre teatre regional don Lleó Fontova, que ha baixat al sepulcre á la edat de 52 anys, víctima d' una terrible encara que curta malaltía.

L' eminent actor á qui tantas y tan celebradas creacions li deu la escena catalana, ha deixat un vuyt difícil d' omplir y que á no tardar gayre han de trobar á anyorar nostres autors, alguns dels quals li deuhen á son privilegiat talent de verdader artista una bona part de sa popularitat y de sa fama.

La Redacció de LO CATALANISTA al plorar la pérdua del mes genial dels nostres artistas, envia á la desconsolada familia Fontova la expressió del mes viu sentiment per tan sentida com irreparable pérdua. Deu lo perdó.

La Redacció de LO CATALANISTA ab motiu del comens del any 1891, envía á tots sos llegidors y companys en la prempsa, la mes coral felicitació y desitja que sia aquest qu' havem comensat, any de profit en la defensa dels sagrats drets é interesos de Catalunya.

Durant l' any qu' ha finit lo moviment del Rigistre Civil d' aquesta ciutat doná 'l següent resultat.

Nats 625—Defuncions 520—Aborts 57—Matrimonis 199.

Comparat ab l' any 1889 hi hagut en 1890, 12 defuncions mes, 12 aborts mes y 4 naixaments menos.

Ha mort en Buenos-Aires nostre compatrici D. Joan Lacambra que feya alguns anys que residia en aquella Republica.

Síali la terra lleu.

Nostre estimat colega local la *Revista de Sabadell* de entrar en l' any VIII de sa publicació anuncia introduhir algunas milloras en lo periódich, entre las quals 's conta la publicació de la novela de Mr. Próspero Mérimée, *Carmen*, versió castellana que será repartida en folletí apart.

També publicará mensualment grabats referents á nostre ciutat.

Celebrém las milloras del Colega.

Durant lo mes de Janer celebran la seva fira ó festa major las següents poblacions del Principat de Catalunya: Artés, la Bisbal, Banyolas, Casserras, Sant Cugat del Vallés, Amer, Manlleu, Monclar, Igualada, Tarrassa, Sant Hilari, Borjas de Ursell, Malgrat, Sant Celoni, Sant Quirse de Besora, Santa Pau, Rosalia, Sant Feliu de Pallerols, Sant Pere de Torelló, Castelltersol, Esplugas de Francolí, Taradell, Cervera, Font, Torrellas, Sant Pol de Mar, Plá, Navata, Palamós, Vilanova de Vilamajor, Arbucias, Masllorens, Palou, Llers Vilanova y Peltrú, Vilella Alta, Guimerá, Gratallops, La Canonge, Palafrugell, Puigdelfí, Vallmoll, Sarriá, Susqueda, Basalia, Mollet, Sant Pere de Ribas, Sant Vicents dels Horts, Tossa y Prats de Llussanés.

La Confraria de Sant Daniel martry celebrará avuy en la Parroquia de la Purissima Concepció la festa de son patró ab los següents cults:

A las 8 Comunió general ab plática preparatoria á carrech del Rnt. P. Llauradó de las Escolas Pias. A las 10 missa solemne cantada á tota orquesta y sermó á carrech del celebrat orador sagrat M. I. Dr. D. Cándido Sainz de Robles. Per la tarde comensarán los exercicis de la novena, predicant l' elocuent orador Rvnt. Dr. D. Joseph Vendrell Pbre

---

Per motiu de repentina malaltía del cajista encarregat de la composició no pogué sortir lo passat diumenge nostre apreciat colega local *El Criterio Sabadellés*.

Sentím l' entrebanch y li desitjem al cajista bona salut.

Tenim la satisfacció d' anunciar la difinitiva constitució d' un Centre Catalanista en la vehina ciutat de Tarrassa.

Lo passat diumenge se constituhí en lo local del "Institut Industrial d' aquella ciutat en la forma següent:

President, don Joseph Arch; Vocal primer, don Joan B. Galí; Vocal segon, don Ramon Coll y Gorina; Tresorer, don Joseph Soler y Palet y Secretari don Joan Ballber.

Rebi la nova "Agrupació Catalanista„ de Tarrassa la nostra nes coral felicitació y conti ab lo nostre incondicional apoyo sempre que 's tracti de la defensa dels sacratíssims drets de nostra Catalunya.

¡Avant y fora!

En la vetllada del dia 29 del passat desembre tingué lloch á Sant Sadurní de Noya lo dinar organisat per lo "Centre Catalá„ de dita important vila en obsequi al diputat pro-

ARCHIVO HISTÓRICO PROVINCIAL BADAJOZ

vincial D. March Mir, propietari agricultor y redactor en jefe de la revista *Resúmen de Agricultura*. En aquesta festa celebrada en lo mateix local del "Centre catalá„ en la que hi prenia part, per dirho aixís, tota la població, tot era catalá, catalans tots los concurrents, catalá y ab esperit catalá exclusivament va parlarse y fins de la mateixa població era l' excelent xampany. Ocupava la presidencia 'l senyor Mir, tenint á la dreta 'l senyor Alcalde y 'l senyor Jutje y á la esquerra 'l senyor Rector y 'l senyor Fiscal. Los comensals passavan de cent, representant tots los partits y totas las ideas de la població, cosa natural puig que 'l nou diputat es un dels estimats fills de la vila de la que es son primer contribuyent.

Al despartarse 'l xampany comensá 'ls brindis D. Antoni Escayola, president del "Centre Catalá„, y 'l seguiren los senyors Alcalde, Vicari en nom del senyor Rector, Jutje Municipal, Casanovas, Rafel Mir, Vivé, Font, Gual, Raventós, Rovira y Puigmartí, dirigint per últim lo senyor Diputat elecuentes y carinyosas paraulas als comansals, y contestant á las entussiastas y calurosas frases del senyor Vivé de que s' inspirés en las lleys sagradas de Catalunya y procurés que la patria recobrés sa grandesa perduda, que travallaría ab totas sas forsas per lo bé del seu país sense desdir ni un moment y corresponent á la confiansa de sos electors. S' acabá 'l dinar ab una serenata al nou diputat y ab los viscas á Catalunya y al senyor Mir, anant per fi tots los concurrents á acompanyarlo á casa seva y á felicitar á la mare y esposa del digne representant del districte d' Igualada y Vilafranca en la diputació provincial de Barcelona.

Plaunos felicitar al diputat Sr. Mir y al poble de Sant Sadurní de Noya per l' elecció del nou diputat, persona á quí reconeixem sobrada energuía pera defensar los drets, é interessos de Catalunya en lo si de la Diputació Provincial de Barcelona.

La conducta observada per los habitants de Sant Sadurní deuría tenir molts emitadors.

Nostre apreciabilíssim company en la prempsa D. Joseph Ventalló Vintró, director del simpátich colega *El Tarrasense* ha tingut la desgracia de veurer morir als pochs moments d' haver nat, á un seu fill.

Nos associem al sentiment que deu experimentar lo Sr. Ventalló y demés apreciable familia.

La casa de banca de don Evaristo Arnús girará en lo successiu, baix la raho social M. Arnús y Companyia.

Devant de distinguida y numerosa concurrencia llegí lo passat dilluns al vespre, nostre estimat amich don Joaquim Cabot y Rovira, en la vetllada anunciada per la important Associació "Lliga de Catalunya„ lo nou llibre que' ab lo títul de Betlhem acaba de publicar l' eminent autor dels "Idilis„ y "L' Atlántida„ Mossen Jascinto Verdaguer. Tractantse d' un poeta tan inspirat con Mossen Cinto, inútil es fer constar que la lectura que fou del llibre lo senyor Cabot fou calurosament aplaudida per la concurrencia que, al ferho per los delicats pensaments dels versos, no deixaba de tributarlos també al lector que feu resaltar d' una manera magistral las bellesas de la darrera producció del eminent poeta catalá senyor Verdaguer.

Nostre apreciable colega lo *Diario del Comercio* ha sigut denunciat y detinguts lo di-

rector señor Chaverri, y los redactors senyors Serrate y Carrió, per la publicació d' un article referen á los falsificadors de vi á Cuba.

La prempsa en general s' estrany moltissim de que pera aclarir judicialment un sol assumpto 's troban detingudas tres personas, essent aixis qae lo senyor Carrió se confesá autor únich del article denunciat per expresa indicació de la Presidencia del Consell de Ministres.

Unim nostra veu á la de la prempsa de Barcelona, y desitjem als senyors Chaverri, Serrate y Carrió surtin be aquest percans de nova índole.

S' ha publicat lo darrer llibre d' Apeles Mestres, *La Garba*, acompanyat d' un prólech degut á la ploma del reputat escriptor don J. Roca y Roca.

Aquesta obra, que va ilustrada ab grabats de son mateix autor, y editada ab gust exquisit á la vegada que artístich, se ven al preu de tres pessetas en la *Llibrería espanyola*, Rambla del Mitj, Barcelona.

S' han repartit las entregas 16, 17, 18, 19 y 20 de la importantíssima obra que conté los travalls literaris premiats en lo Certámen celebrat en Tarrassa per l' "Ateneo Tarrasense„.

En la reunió que fa pochs dias tingué lloch en lo saló de Congressos del Palau de Ciencias al objecte de buscar medis pera honrar la memoria del senyor Rius y Taulet, quedaren nombrats pera constituhir la Comissió organisadora los senyors següents:

Senyor marqués de Alella, don Félix Maciá y Bonaplata, don Emili Arnús, don Frederich Marcet, don Manuel Buchons, don B. Martorell y Falp, don Joaquim Bohigas de Argullol, senyor Marqués de Comillas, don Eussebi Corominas, don Carlos A. Dalhander, don Manuel Durán y Bas, don J. Estalella, don Joseph Ferrer y Vidal, don M. Foxá, don L. M.ª Llauder, don Eduart Maluquer, don Manuel Girona, don Anicet Mirambell, don Eussebi Güell y Bacigalupi, don Francisco Peris Mencheta, don Joseph Gassó y Martí, don Cirilo Gualdo, don Miquel Mestre, don Manuel Planas y Casals, don Joseph Pamias, don J. Lluis Pellicer, marqués de Robert, marqués de Santa Isabel, don Antoni Torrent, don Joseph M.ª Vallés y Ribot, duch de Solferino, marqués de Sentmanat, don Eduart María Villarrasa, don Joseph Vidal Ribas y Torrents y don Joseph Coroleu.

A proposta dels senyors García Faria, Fuster y Schwarts, s' acordá agregar á la Comissió als senyors de la mesa, al Alcalde de Barcelona, al rector de la Universitat y don Joaquim Sabater, en representació dels professors de primera ensenyansa.

S' acordá agregar també als senyors García Faria, Fuster y Schwarts.

S' ha publicat lo quadern 57 corresponent al 16 de Desembre de la important revista *La España Regional*, contenint lo següent escullit sumari:

Secció política.—Orígen de los partits nacionals en 'l pais Euskaro y singularment en Navarra (continuació), per don Arthur Campión.—Progecte de autonomía regional en Fransa, per don Sebastiá Farnés.—*Secció Histórica.*—Vasos etruscos (continuació). per don Joseph Brunet y Bellet.—*Secció económica.*—La política colonial en Filipinas (continuació), per don Eugeni Bordas.—*Revista del moviment regional.*—Lo regionalisme en l' extranjer, per A. E.—Galicia Regional, per X.—*Secció Literaria.*— L' aprenent de escép-

tich, per don Geroni Forteza.—La descentralizació científica, per don Rafel Altimira. —Dos poesías de Miquel Costa y Llobera.—*Bibliografía.*—Calendari guia de Banyolas y sa comarca per l' any del Senyor 1891, per R. F.—Estudis históricbs y bibliográficbs sobre San Ramón de Penyafort, por el Iltre. Sr. Dr. D. Bonaventura Ribas y Quintana, Pbre., per F. Romaní y Puigdengolas,—Recaret y la Unitat católica, per don Modest Hernández Villaescusa, per don J. Pella —Miscelánea.—Revista de valors públicbs, per don P. Company y Fages.

S' ha repartit lo núm. 8 de la Revista mensual *Reus Artistich*, notabilíssim com tots los anteriorment aparescut y en lo que sobressurt un magnifich grabat original del reputat y característich pintor nostre payxá en Joseph Llobera, titulat *Despues de unas Playeras*, que representa un d' aquest tipos andalusos que tan magistralment sap interpretar lo senyor Llobera y que tanta fama l' hi han donat y ab tan delit fá que sigan tatas sas

Conté lo següent sumari:

Text.—"Historia del mes„, per A. Pascual y Cuga.—"Nostres grabats.„—"Próspero de Bofarull y Mascaró„, per Bernat Torroja.—"Matinada„, (poesía), per Catarina Ferrer.—"La missa dels soldats„, per J. Güell y Mercador.

Grabats.—"Próspero de Bofurull y Mascaró„, (escultura de Venanci Vallmitjana) fotografía de Martinez.—"La dressera„, dibuix á la ploma, de Juli Guasch.—"Matadaro Municipal de Reus„ "Un tros de Retxa detallada„, dibuix da F. Borrás.—Matadero municipal de Reus, "Retxa que ha de tancar l' edifici„, dibuix de F. Borrás.

Lo passat Desembre en la *Lliga de Catalunya* lo soci don Joaquim Cabot doná lectura de la darrera obra de Mossen Jascinto Verdaguer, segona part de *Nazareth*.

Havem rebut un exemplar del *Calendari Catalá* pera 1891, publicat per la *Lliga Regional* de Manresa. Es un llibre interessant, no tan sols pels travalls literaris que conté, tots ells de reputats autors, sino pel Santoral catalá ab indicació dels pobles ahont se veneran sas reliquias, compost per don Francisco de P. Capella, que fins avuy no haviam vist en cap altre calendari; santoral que 's feya necessari per quant en la majoría d' ells hi trobém noms de sants extrangers y en cambi n' hi faltan molts de catalans. Aquest calendari, luxosament imprés en la nova imprempta *La Catalana*, se troba de venda al preu de 1'50 pessetas.

Agrahím l' envio.

Lo passat Desembre tingué lloch en lo Seminari Conciliar de Barcelona la inauguració de la Exposició de fotografías de Catalunya.

L' acte estigué molt concorregut, assistinthi las autoritats eclessiástica y civil. Llegí lo Secretari de la Junta organisadora, don Manuel Feliu, una Memoria explicativa dels travalls realisats per la mateixa y pronunciaren discursos los molt ilustres Canonges doctors Vellet y Casas y don March Tintoré, President de la Junta organisadora.

L' aplech de fotografías reunidas en los salons del Seminari de segur cridarán la atenció dels aficionats á estudis artístichs y arqueológichs referents á Catalunya, aixís com també als inteligents á la técnica fotográfica.

En la sessió inaugural celebrada per la Academia de Jurisprudencia y Legislació de Barcelona presidí l' acte lo senyor President de la Academia, don Felip Bertrán, asseyentse á sos costats lo senyor Gobernador civil y 'ls representants del Ajuntament, de la Diputació, de las autoritats militar y eclessiástica, y de diversas corporacions de dita ciutat. Lo local estava además brillantment concorregut.

Llegí la memoria reglamentaria lo secretari sortint don Joan de Deu Trias y Giró, travall de bona forma literaria, ab lo que 's ressenyan tots los travalls verificats per la Academia en l' any anterior.

Tot seguit llegí lo discurs presidencial don Felip Bertran d' Amat.

Es un extens travall ab lo que l' ilustrat jurisconsult ha demostrat una vegada mes son intens amor á las institucions catalanas, representadas per nostra llegislació particular; y amenassadas avuy ab los projectats Apéndices al Códich civil. Lo senyor Bertran probá ab datos y rahonaments incontrovertibles, la justicia de nostra causa, donant ensemps una nova mostra de sos vastíssims coneixements.

No cal consignar quan aplaudit fou.

S' anunciá 'l tema pera 'l concurs que la Academia celebrará aquest any y s' acabá tan important acte, després d' unas expressivas frases del senyor President.

La important "Associació Catalanista de Reus„ celebrá l' antepassat divendres una solemne vetllada necrológica en honor de sos socis fundadors actius protectors y llorejats poetas catalanistas D. Marian Fonts y Fortuny y D. Isidor Frias y Fontanilles.

Presidí la sessió lo vocal D. Pau Abelló que ab eloqüents frasses la declará oberta, y passá acte seguit á llegir la biografía de D. Marian Fonts, lo soci D. Faustí Planás, que fou escoltada ab mostras de aprobació y llargament aplaudida al finalisar.

Lo propi senyor Planas llegí la poesía á "Monturiol„ del senyor Fonts escrita á arreu del invent del distingit catalá y per la oportuna que 's fá en la actualitat. Fou igualment molt aplaudida.

Lo secretari D. Víctor Fargas llegí una preciosa poesía de D. Francisco Gras y Elías, titulada "¡¡Un menos!!„ que fou molt ben acullida.

Passá al estrado lo soci D. Eugeni Mata pera donar lectura al article necrológich dedicat á la memoria de Isidor Frías, trevall que fou llegit de la magistral manera que sap ferho lo senyor Mata y que li valgué prolongats aplausos al terminar.

Lo senyor Fargas llegí la composició poética del senyor Frías premiada á Tortosa que porta per titul "La Boja„ y llegí també la poesía de don Joaquim Ayné y Rabell que la titula "Necrológica á la mort dels llorejats poetas catalans y preclars patricis Marian Fonts é Isidor Frías Fontanilles„, poesías las dos en especial la última que foren molt ben rebudas.

Lo senyor President doná las gracias als que havían pres part activa en lo fúnebre acte y als que l' havian honrat ab sa assistencia, alsant la sessió en hora avansada.

Per R. O. han sigut declarats lliures del servey militar los religiosos professors y novicis de la Congregació de Religiosos del Institut dels germans de las Escolas cristianas, que hagin sigut declarats soldats sortejables á l' actual reemplás.

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.° 46.—SABADELL